

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

zhaja vsak četrtak in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naručnina se pošilja opravištvu v dijaškom semenišču (Knabensominar). — Doležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, natisnjeni listi se ne sprejemajo. Za ostanila se plačuje od pavadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr. dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Leon XIII. sedem let papež.

Ko je slavnega spomina Pij IX. umrl, pisarili so freimaurerji: sedaj je zadnji papež v grob položen, konec je papeštvu in katoliškej Cerkvi. Toda Bog je osramotil sovražnike ter strmečemu svetu iz nova potrdil resničnost besed Kristusovih apostolu Petru: Ti si Peter (skala) in na tej skali sezidam cerkev svojo in vrata preklenska nje ne premagajo. Vzbudil je v osebi Leona XIII. svetelj Cerkvi novega najvišjega pastirja, ki jo vodi s čudovito modrostjo uže celih sedem let. Dne 20. februarja 1878 bil je izvoljen in 3. marcija kronan.

Na ta den mu pridejo vsako leto kardinali čestitat in pri takih prilikah spregovori naslednik sv. Petra več ali manje pomenljivih besed o stanji vesoljne Cerkve božje. Letos je vzlasti obžaloval, kako v mnogih državah in pri številnih narodih svetelj Cerkvi ne priznavajo njenega uzvišenega poslanstva, marveč jo prezirajo, njej ne privoščijo potrebne svobode, zametujejo njene blage, razdirajo zavode, a tako sami sebe oropajo edinega sredstva, katero zamore človeštvo iz sedanjih družbinskih nevarnostij rešiti.

Zatem obžaluje Leon XIII. še posebič žalostne razmere katoliške Cerkve na Italijanskem, vzlasti papeštva v Rimu. Italijanska vlada namreč ovira redno umeščanje škofov, župnikov, papežu je vse pobrala razven Vatikanske palače, okolo katere mrgoli vojakov, policajev, vohunov. Papež pogreša svobode potrebne za vladanje vesoljne Cerkve. Veliko britkost prizadajala pa je vlada papežu s tem, da je pobrala vse premoženje, katero je bilo ustanovljeno za razširjevanje sv. vere (Propaganda). To je pravi božji rop.

Na konci svojega govora je papež Leon XIII. djal: „vdani v božjo voljo hočemo trpeti, a nikdar priznati, nikdar odobriti krivice, ki se go-dijo svetelj Cerkvi“.

Desterniški.

Kako se nam štajerskim Slovincem godi!

(Govor poslanca B. Raiča v državnem zboru, dne 28. febr. 1885.)

II. Resolucija od 23. aprila 1880 se glasi (bere): „C. kr. vlada se poziva na vpeljavo slovenščine za podučni jezik po vseh sedanjih srednjih šolah, koder Slovenci prebivajo, za dijake slovenske narodnosti, kolikor to dopuščajo učila.“ V 79. seji IX. zasedanje sprejela jo je visoka zbornica in vendar je ona za naše gimnazije mrtvorajeno dete. Naučni minister je sicer nekemu jako spretnemu profesorju naročil napraviti naučnega črteža, po katerem bi se dala resolucija vresničiti in tudi ta črtež menda navidezno mrtev v naučnem ministerstvu počiva, ker prav nič ne opazimo po naših srednjih šolah o kaki izvršitvi tistega črteža. Stara krivica je še vedno na vrhu. V Paznu so razpisali učiteljsko mesto z opomnjo, da mora biti dotični kandidat večš hrvaško-slovenskega jezika. Med prosilci so bili res tudi taki, ki so tej zahtevi popolnoma zadostovali in vendar se je ravno tista služba podelila prosilecu, ki je bil v slovenščini popolnoma nevedšč. (Čujte! čujte! na desni.) Na Ptujski gimnaziji podelila se je ob začetku letošnjega šolskega leta ravnateljska služba jako navadnemu profesorju, če tudi je za njo prosilo osem profesorjev, ki so bili vsi slovenščine zmožni. V Trstu je študiralo lansko leto 117 Slovencev na državni gimnaziji in vendar so imeli le tri tečaje za slovenščino, in sicer prvi in drugi razred v I.; tretji, četrti, peti in šesti razred v II.; sedmi in osmi razred pa v III. tečaju poduk. Slovensko društvo „Edinost“ je sklenilo v oči-gled tega prošnje na naučno ministerstvo, da naj se II. tečaj že letos razdeli v dva oddelka, ter naj se zanj slovenščina po postavi podučuje.

Preosnovni načrt od leta 1849, ki je dobil najvišje potrjenje 16. septembra 1849, pravi pa na strani 145, št. 4 b) (bere): „V slučajih, če je materni jezik dijakov slovanski, naj se v I.

in II. razredu za slovanski poduk odmerijo štiri ure, v III. in IV. pa po tri; ravno tako naj se mu odmerijo na višji gimnaziji v prvem (V.) razredu po dve uri, v drugem (VI.) tretjem (VII.) in četrtem (VIII.) razredu po tri ure na teden. Naučno ministerstvo izdalo je odlok 22. januarja, kjer se bere, da naj se prvi tečaj že v teku tekočega leta rezdela; več se pa do sedaj še ni zgodilo. Po mojih nemerodajnih mislih morale bi se srednje šole po slovenskih pokrajinah tako vrediti, da bi bil vsak učenec dokončavši gimnazijo ali realko popolnoma nemščine in slovenščine zmožen, da bi zamogel v bodočnosti tem laglje spolnovati svoje dolžnosti gledé znanja jezika.

Kar se tiče Mariborske pripravnice, se je že meseca aprila 1880 sklenila vpeljava slovenskega jezika za učni jezik, kolikor namreč to dotična učila dopuščajo na tem zavodu, ter se je lansko leto meseca marca tudi že povpraševalo za to naredbo, toda do sedaj je še vse brez kakega nasledka. Naučno ministerstvo za štajerske Slovence v tej stroki ni prav nič storilo!

Gospóda moja, ali je res tako, da minister sklepe državnega zbora kar meni nič, tebi nič prezira? Če je temu takó, po kaj smo tu v tem dragem parlamentnem poslopji, za katero so davkoplačevalci že blizo 11 milijonov gld. plačali? V vsaki pravni državi posadili bi ministra, ki sklepom državnega zbora tako nasproti dela, na zatožno klop. (Živahna reselost.)

Sicer je bil pa ravno sedanjí naučni minister že leta 1882 20. oktobra zaradi nedovolitve dveh českíh šol in to v Poštorjah in Lahovicah, obsojen z vtemeljenjem, da je minister prestopil član XIX. temeljnih postav. na katerega so tudi ministri navezali. Mariborsko učiteljsiše ima prav za prav nalogo izgojevanja bodočih učiteljev in izgojiteljev slovenske mladine; za to je pa najpotrebniše, da se taki učitelji pred vsem pravilno privadijo jeziku.

V dveh urah na teden pa pač ni lahko mogoče, da bi si dotični kandidat potrebno spretnost jezikoslovno za razne predmete pridobil in to še toliko manj, ker nam naučna uprava ne privošči sposobne učiteljske moči za poduk v slovenščini, če tudi ima takih zadostno število, ki bi bili temu predmetu kos.

Na 30. dan septembra stavilo se je predsedniku štajerskega deželnega šolskega sveta v štajerskem deželnem zboru vprašanje: kaj je bilo povod c. kr. deželnemu šolskemu svetu, da je predlagal c. kr. naučnemu ministru neizprašanega učitelja za izpitnega komisarja v slovenščini na ljudskih in meščanskih šolah? Odgovor je bil ta-le: „Izvrševalna oblast ima pravico imenovati izpitne komisarje za ljudske in meščanske šole. Vlada si toraj pri izvrševanju svojih pravic ne dovoljuje nikake ome-

jitve.“ Je že prav! Zakaj pa si jemljete za vse druge predmete izprašane izpitne komisarje, le za slovenščino ne? Visoka vlada bo že vedela, mi pa žalibog čutimo. Leta 1880 sprejel se je pri okrajni učiteljski konferenci v Ptují sledeči predlog;

„Ker ima Mariborsko učiteljsiše nalogo izgojevati učitelje za Mali Štajer, je pač korist slovenještajerske narodne šole, da se pripravnikom Mariborskega učiteljsiša realije v slovenščini predavajo.“ In leta 1881 sklenilo je 75 učiteljev na ravno tisti konferenci: „da naj bi bil učni jezik na tem zavodu slovenski“.

To pa je ravno tisti faktor, ki je v tej zadevi merodajen. V Gradeči imajo učiteljsiše za učiteljice, kjer se na teden po dve uri slovenščina podučuje. Kandidatinje pridejo po dovršenih štirih letih šestokrat za učiteljice na Mali Štajer, ker jim pa manjka znanje slovenščine, jih učenke dostikrat zasmehujejo. Tú pa tam tudi ne izdelajo predpisanih izpitov. Pač bi toraj vladi svetoval, da naj na vsak omenjenih zavodov vsaj po štiri ure slovenščine določi, in da naj se v poslednjem letu posamični predmeti predavajo tudi v slovenščini.

Če pa vlada ni pri volji tega storiti, bi bilo najbolj poduk v slovenščini popolnoma opustiti. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Kako teletom streči po odstavljenji do prvega leta.

Po odstavljenji teleta je pglavitni pogo, da nam srečno raste, ako mu obilo in prav polagamo. V prilogi je posebi gov, kako zdravim govedom prav streči, kaj, kako in koliko polagati v razmeri do žive teže živinčeta. Vendar bodi tukaj opomnjeno, da na cent (okolo 50 kilo) žive teže računijo 1 $\frac{1}{2}$ do 2 kilo sena ali krme, ki ima vrednost od toliko sena. Po tem se določuje, koliko potrebuje žival krme za vsakih 24 ur, ako hočemo, da je dovolj rejena in sposobna za molžo ali vprego. Teleta rastejo prvo leto najbolj, dorastejo do $\frac{3}{4}$ od poznejšnje velikosti. Pomisliti tudi je, da se pozneje v rasti ne da nadomestiti več, kar se je bilo prvo leto zamudilo. Zato pa svetujejo, naj govedarji podvojijo množino sena, za 100 kilo žive teže predpisano. Ako tedaj tele, ko je odstavljeno, tehta 56--60 kilo, tako mu treba vsaki den položiti 3--4 kilo sena ali krme, ki je glede na njeno redivnost toliko vredna; tudi kaže takšnemu teletu, ker naglo raste, ovo množino krme vsakih 14 dni za $\frac{1}{2}$ kilo pomnožiti. Dostaviti je še, da kaže namesto sena polagati krmo, ki menje prostora v želodeci zavzema, na primer: zrnje, otrobe itd. Svarimo pa izrečno pred polaganjem trave,